

"Ga aan de slag met natuur"

Hans Kamerbeek

"Laat mensen profijt hebben van natuur. Durf buiten de gebaande paden te denken. Het is niet óf natuur óf ondernemen. Het gaat om de natuur als basis voor onze welvaart, waardoor mensen kunnen ondernemen." De lang verwachte Natuurvisie van het kabinet geeft opvallend veel steun aan particuliere natuurbezitters. Een interview met de verantwoordelijke staatssecretaris Sharon Dijkma (PvdA).

"**T**oegankelijke landgoederen zijn van oudsher schoolvoorbeelden van natuur midden in de samenleving", aldus Sharon Dijkma, staatssecretaris van Economische Zaken. Daarmee geeft zij aan dat particulier natuurbezit in het hart van de Natuurvisie past. Dijkma stuurde dit beleidsdocument op 11 april namens het kabinet naar de Tweede Kamer.

Dijkma: "Groen in de omgeving is belangrijker voor mensen en onze welvaart dan wij vaak denken.

Bescherming daarvan blijft nodig. De biodiversiteit in Nederland staat onder druk. Wij investeren daarom als kabinet fors in natuur, maar er wordt meer gevraagd. Natuur is de basis voor economische activiteiten en we moeten ervoor zorgen dat natuur en economie van elkaar profiteren. Ik ben ervan overtuigd dat de natuur daardoor uiteindelijk versterkt wordt. Een hek er

omheen is niet het enige antwoord. Zeker niet met de uitdagingen die voor ons liggen om de groeiende wereldbevolking van voedsel te voorzien, terwijl onze natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen uitgeput raken. Wij hebben een sterkere natuur nodig overall in de samenleving, dus ook in tuinen, op daken en aan waterranden. We hebben een omslag nodig in ons denken, van 'de natuur beschermen tegen de samenleving', naar 'werken mét natuur'."

"Als mensen de meerwaarde van de natuur direct zien en voelen, gaan zij er eerder tijd en energie in investeren. De natuur krijgt daardoor meer veerkracht en wordt breder ontwikkeld. Dan hoeft je ook minder moeite te doen om bijvoorbeeld een bijzondere vleermuis te laten overleven. Kwetsbare soorten zullen het namelijk eerder op eigen kracht redden in een sterkere natuurlijke omgeving. Dat is waar wij naar toe willen."

Particulier natuurbezit past in het hart van de Natuurvisie

Goed voor geld en groen

"Goed voorbeeld daarvan is hoe particulier natuurbezit ontstaat. De natuurlijke omgeving is meestal de bepalende factor voor particulieren of stichtingen om ergens grond te willen bezitten. Denk aan een bosrijke omgeving of ergens aan een oever. Vervolgens worden daar allerlei activiteiten ondernomen: van het uitstippelen van wandelpaden tot het aanleggen van tuinen, verhuur van roeibootjes of het starten van een restaurant met streekproducten midden in het groen. De natuur verliest daardoor niet aan kracht, maar wordt per saldo versterkt en mensen schieten er tegelijk zelf wat mee op. Dat is dus wat wij met de brede visie voor de natuur in Nederland bedoelen."

Staatssecretaris Sharon Dijkma

"Deze blik geldt overigens niet alleen voor het buitengebied of landgoederen, maar zeker ook in de stad. Als mensen een braakliggend terrein omtoveren tot stadspark met moestuin, dan is dat pure winst voor de natuur en voor de mensen die er plezier aan beleven."

Wat is uw boodschap voor particuliere grondeigenaren?

"Ga met de natuur aan de slag en haal er uit wat er in zit. Laat mensen er profijt van hebben. Durf daarbij buiten de gebaande paden te denken. Vaak ervaren mensen natuur als een rem op de groei van ondernemingen terwijl in de praktijk veel meer mogelijk is. Het is niet óf natuur óf ondernemen. Het gaat om de natuur als basis voor onze welvaart, waardoor mensen kunnen ondernemen."

Veel landgoederen lopen vast op het sectorale denken van de overheid. Dan

Drs. H.C. Kamerbeek is bioloog, journalist en auteur van 'Waardevol Groen' over geld verdienen met natuur en landschap

Speulderveld

mag er bijvoorbeeld geen boerderij verbouwd worden tot twee appartementen, terwijl er nieuwe natuur bij komt. Bij de gemeente zijn dat twee verschillende afdelingen. Terwijl landgoederen zorgen voor diverse maatschappelijke functies zoals recreatie, landschap, natuur, soms ook zorg, wateropvang, waarvan sommige rendabel zijn en andere geld kosten. Alleen het geheel kan overleven. "Voor dat inzicht biedt de

Natuurvisie steun", stelt de staatssecretaris nadrukkelijk.

Hoe ziet u de rol voor landgoederen in de regionale aanpak van gebiedscollectieven?

Vanaf 2016 moeten die collectieven aan de slag met het nieuwe Europese landbouwbeleid.

"Wij vragen nu aan boeren, natuurorganisaties en particuliere eigenaren om gezamenlijk plannen voor natuuront-

wikkeling in te vullen. Wij willen partijen, ook landgoedeigenaren, kansen bieden om er samen uit te komen. Voorheen werd vooral naar de overheid gekeken en kwamen er 56 pakketten naar de regio's toe. Nu krijgen partijen zelf de verantwoordelijkheid en de ruimte, zo lang de natuur er maar beter van wordt en partijen er mee vooruit kunnen. Dat kan, omdat die organisaties vaak beter weten wat er wel en niet mogelijk is in een regio. Het is goed om die kennis van het gebied te benutten voor de natuur. Al die inspanningen van verschillende organisaties brengen de provincies in hun rol als regisseur samen in natuurbeheerplannen."

Gevolg van dit eerste kabinetsstandpunt over natuur sinds 14 jaar geleden de Ecologische Hoofdstructuur ten doop werd gehouden, is dat het begrip 'natuur' aan inflatie gaat lijden. Alles valt er onder, van wildernis tot groene daken, van Waddenzee tot plantsoen, van Natura2000 tot schaamgroen. Sterker nog, de aloude tegenstelling tussen landbouw en natuur gaat verdwijnen als het aan staatssecretaris Sharon Dijksma ligt, die beide sectoren in haar portefeuille heeft. Zij wil dat die twee werelden niet langer met de ruggen naar elkaar staan, maar elkaar gaan versterken.

De Natuurvisie schrijft over natuurin-

Wat staat er in de Natuurvisie?

Dijksma stelt in de Natuurvisie een koerswijziging voor: "Natuur hoort midden in de samenleving thuis en niet alleen in beschermde gebieden. Mensen kunnen zelf meer doen om hun omgeving groen te houden. Laten we de kansen benutten om natuur en economie hand in hand te versterken. In de komende tien jaar is een omslag nodig: van natuur beschermen tegen, naar natuur versterken met de samenleving. Ook 'groen' in parken en tuinen is van grote waarde. Het geeft economisch kansen en is goed voor de biodiversiteit. Mensen en organisaties behoren natuur vaker zelf en hiervoor komt geld beschikbaar, olopend van 1 miljoen dit jaar tot 10 miljoen euro vanaf 2017."

Steeds actiever in de natuur

Dertig procent van de Nederlanders wil actiever worden in de natuur. Veertig procent doet al groen werk, bijvoorbeeld via natuurorganisaties. Daarop sluit de Natuurvisie aan, want "goede zorg voor natuur is welbegrepen eigenbelang in plaats van een plicht vanuit autoriteiten".

"Tegenstellingen tussen natuur, landbouw

en wonen kunnen we doorbreken. Landbouwers zetten nu al bloemrijke perceelranden in voor betere gewasteelt. In steden komen steeds meer groene daken en langs snelwegen verrijzen ecologische geluidswallen. Vlakbij het centrum van Boxtel kopen bewoners een natuurterrein van dertien voetbalvelden groot. Langs oevers van rivieren komt, voor bescherming tegen hoog water meer ruimte voor natuur."

Van hindermacht naar samenwerking

"De samenleving ervaart natuurregels soms als hinderlijk bij projectontwikkeling. Het kabinet gaat zich maximaal inspannen om natuur en economie van elkaar te laten profiteren." Volgens de Natuurvisie moet de overheid de basis op orde houden, kaders stellen en maatschappelijke betrokkenheid stimuleren. Zo zorgt het kabinet voor wettelijke natuurbescherming en internationale afspraken en investeert het Rijk samen met provincies in het Natuurnetwerk Nederland.

Natuurinclusieve landbouw

"Een van de belangrijkste opgaven op wereldschaal luidt de verduurzaming van landbouw en voedselproductie. Wereldwijd staan we voor de taak de productiviteit te verhogen, het grondstoffengebruik terug te brengen en de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Meer landbouw én meer natuur kortom." De Natuurvisie noemt dat natuurinclusieve landbouw. Natuurinclusief heeft twee kanten: die van de kans en die van de voorzorg. Door meer gebruik te maken van principes en eigenschappen van de natuur hebben we de kans om beter en goedkoper te werken. En door met voorzorg te werken, kunnen we schade aan natuur verminderen of zelfs voorkomen. Voorbeelden zijn een tuinbouw die insecten gebruikt als plaagbestrijders, en een melkveehouderij die door hoge bodembiodiversiteit en weidegang veel weidevogels aantrekt.

Reacties op de Natuurvisie

Staatssecretaris Dijkma heeft na verschijnen van de Natuurvisie op 11 april een maand uitgetrokken voor reacties om daarna te vertellen wat ze ermee gaat doen. De reacties klinken overwegend positief met vaak een kritische noot. Een selectie.

De Natuurvisie spreekt de Federatie Particulier Grondbezit (FPG) aan vanwege het groeiende vertrouwen in de beheerders en eigenaren van particuliere landgoederen. De Natuurvisie biedt meer kansen voor verdienmodellen in natuur en landschap. Er is meer balans tussen economie en natuur. Steeds meer burgers, bedrijven, landgoedeigenaren en agrariërs zijn aan de slag als innovatieve ondernemers, maar lopen nog te vaak tegen barrières aan. De FPG wil in gesprek met het ministerie over het wegnemen van deze barrières.

De FPG mist in de Natuurvisie het toezicht op veiligheid, recreatie en bescherming van flora en fauna. Dat staat onder druk omdat het Rijk drastisch bezuinigt op de Buitengewone Opsporingsambtenaren (BOA's).

De vereniging Natuurmonumenten ziet de Natuurvisie als een kans om natuur en economie te verbinden, en meer mensen te betrekken bij natuur. Natuur-

monumenten ondersteunt die uitgangspunten door de achterban van 735.000 leden een grotere rol te geven. Die rol loopt van inspraak tot mede-eigenaar worden via aandelen.

Als grootste groene vrijwilligersorganisatie is Landschapsbeheer Nederland blij met het feit dat de overheid groene initiatieven van burgers verder wil faciliteren. Landschapsbeheer ziet echter niet hoe staatssecretaris Dijkma deze burgerparticipatie vorm wil geven. Directeur Marieke van der Werf: "In de praktijk zien we vaak dat burgers kennis en gereedschappen missen om effectief aan de slag te kunnen."

Lutz Jacobi (PvdA) en Jaco Geurts (CDA)

Kamerleden Lutz Jacobi (PvdA) en Jaco Geurts (CDA) reageren positief op de Natuurvisie, maar plaatsen wel kanttekenin-

gen. Geurts: "Bij mij overheerst de vraag of burgers en ondernemers ook maar iets van de Natuurvisie gaan merken. Hopelijk gaat het beleid niet leiden tot meer belangenconflicten en juridische procedures." Jacobi: "Als je inzet op initiatieven van onderop, moet je ook durven vertrouwen op de kracht van mensen. De overheid moet omschakelen naar een andere rol: kaders aangeven, aansporen en partijen met elkaar in verbinding brengen." (Bron: Nieuwsbrief Landschapsbeheer Nederland.)

In een analyse van dagblad Trouw concludeert Hans Marijnissen dat de economie domineert in de Natuurvisie. "Bij sommigen leeft nog steeds de overtuiging dat de achteruitgang van de natuur het beste kan worden gekeerd door maatschappelijke activiteiten uit de natuur terug te dringen, schrijft Dijkma. Zij neemt daar afstand van, en verschilt daarin niet van ex-staatssecretaris Henk Bleker, die de beschermers als hindermacht zag. De staatssecretaris houdt een pleidooi voor meer vrijheid voor ondernemers die hun activiteiten 'natuurinclusief' maken. Maar de ervaring leert dat bedrijven zelden milieuvriendelijker worden door minder regels", aldus Marijnissen.

clusieve landbouw: "Meer landbouw én meer natuur." Maar houtwallen, singels, akkerranden en slootranden remmen de hoogproductieve landbouw. De proeven met gesloten kringlopen, zoals Boeren met Natuur, leiden tot lagere productie per hectare. Als wereldwijd

de productie per hectare niet omhoog gaat, moet meer natuur landbouwgrond worden om de wereldbevolking te voeden. Vandaar dat onder anderen prof. Rudy Rabbinge bepleit: "Verhoog de productie op de beste gronden, zodat er grond overblijft voor natuur." Een strikte scheiding van moderne landbouw en hoogwaardige natuur lijkt de enige weg.

Van wildernis tot groene daken, alles valt onder natuur

Landbouw en natuur verbinden

Waarom kiest u voor een weg die landbouw en natuur verbindt en dus leidt tot lagere kwaliteit van landbouw en van natuur?

Dijkma: "Zonder een sterke natuur geen bloeiende landbouw. We kunnen het blijven hebben over tegenstellingen, die zijn er ook, maar daarmee lossen we de uitdagingen voor de komende eeuw niet op: hoe voeden we 9 miljard mensen in 2050, 2 miljard meer dan nu, en zorgen wij er tegelijk voor dat de biodiversiteit wereldwijd op peil blijft? Hoe je het ook wendt of keert, in

Nederland heb je veel meer landbouwgrond dan natuur. Je zult de inzet van landbouw nodig hebben om soorten te behouden. Daar wordt soms te makkelijk overheen gestapt. En de landbouw kan ook profiteren van meer natuur, zoals voorbeelden in agrarisch natuurbeheer laten zien."

"Een voorbeeld: bijen profiteren van bloeiende akkerranden. Dat leidt tot betere bestuiving van gewassen voor de boer. Dat soort win-wincombinaties tussen economie en natuur zoeken we. Wel moeten we dan oppassen om niet in vaste patronen te vervallen: wat op de ene plek werkt, hoeft op een andere plek niet te werken. Ook is de natuur en onze omgeving continu in verandering en dat vraagt om flexibiliteit."

"Uitgangspunt in de Natuurvisie is dat wij de kwetsbare natuur bescherming bieden. Daarmee voldoen wij ook aan wat men internationaal aan ons vraagt om onze biodiversiteit op peil te houden. Maar wij leggen voor Nederland de lat hoger. Wij willen de natuur versterken, zonder dat het ons remt. Meer groen dus in verschillende kleuren, soorten

Staatssecretaris Sharon Dijksma in het Natura2000-gebied het Ilperveld: "Zonder een sterke natuur geen bloeiende landbouw"

en maten. Dat doen wij niet voor niets. Mensen hebben natuur nodig om welvaart te kunnen creëren. Het is onderdeel van de economische groei, van ontspanning en van ons welzijn."

Heeft u voorbeelden?

"Klimaatverandering stelt nieuwe eisen aan onze omgeving om onze voeten droog te houden. Natuurbeheer kan daarbij uitkomst bieden. Je kunt de dijken steeds zwaarder en hoger maken. Maar je kunt ook de natuur versterken, bijvoorbeeld met natuurgebieden die dienst doen als waterberging en waterwingebied. Of neem de Zandmotor voor de Zuid-Hollandse kust die zorgt dat de duinenrij op sterkte blijft." "Daarbij gaat het ook om welzijn. Waar kijken de meeste mensen graag tegenaan? Zien zij liever grijze betonblokken of groen in de vorm van bomen, gras en bloemen? Daar kan je bij projectontwikkeling en nieuwbouw rekening mee houden. Bijvoorbeeld met ecologische geluidswallen die meer geluid absorberen dan hoge grijze muren. Bij dit 'bouwen met natuur' ontstaan vaak recreatiemogelijkheden die er in een betonnen omgeving minder zijn. Nog een voorbeeld: warmte in steden kun je opvangen met meer groen. Dat geeft verkoeling en heeft meer maatschappelijk effect dan nog een airco-installatie."

"Tenslotte zijn bedrijven en dus onze economie afhankelijk van natuurlijke grondstoffen. Die zijn niet onuitputtelijk, maar wel vervangbaar. Denk aan farmaceutische bedrijven die veel van de werkzame stoffen halen uit planten. We moeten blijven investeren in het voortbestaan van natuurlijke hulpbronnen, zodat bedrijven daarop kunnen

voortbouwen. Nederlandse bedrijven kunnen hierin wereldwijde koplopers worden."

Gelijkberechtiging

De Natuurvisie schrijft: "Nu al hebben terreinbeherende organisaties en particulieren zoals landgoedeigenaren, agrariërs en private investeerders in beginsel dezelfde mogelijkheden om gronden voor natuur te verwerven." Welke stappen moeten nog worden gezet om gelijkberechtiging te laten groeien van 'in beginsel' tot 'in praktijk'?

"Door het te gaan doen. De afspraken met provincies, eigenaren en natuurorganisaties zijn gemaakt. Het is nu zaak om die goed uit te voeren." Staatssecretaris Dijksma heeft twee bemiddelaars verzocht om met de drie partijen tot overeenstemming te komen, namelijk VVD-senator en oud-dijkgraaf Sybe Schaap en Co Verdaas, oud-PvdA-gedeputeerde van Gelder-

Schotse Hooglander op Terletse Heide

land en in 2012 een maand voorganger van Dijksma. Zij spraken met de Vereniging voor Gelijkberechtiging Grondbezitters (VGG), de koepel van 12 provinciale Landschappen en Natuurmonumenten.

De Natuurvisie pleit voor meer particulier initiatief. Past daarin het plan van Natuurmonumenten om particulieren via aandelen mede-eigenaar te maken van haar eigendommen?

"Dat vind ik een mooi idee van Natuurmonumenten. Daarmee verbreed je het draagvlak in de samenleving als natuurorganisatie. Mensen hebben dan nog meer het gevoel dat ze dicht bij hun natuur staan. Als aandeelhouder volg je de ontwikkelingen in jouw gebied nog meer op de voet en wil je natuurlijk rendement zien. Dit soort ontwikkelingen past volledig in de gedachte die wij in de Natuurvisie verwoord hebben."

Gaat Staatsbosbeheer ook aandelen uitgeven?

"Staatsbosbeheer blijft een belangrijke spil in het bewaken van ons groene erfgoed als publieke organisatie met publieke taken, zo heeft het kabinet onlangs besloten. Aandelen uitgeven hoort daar niet bij. Wel krijgt de organisatie meer mogelijkheden om zich te verbinden met de samenleving. Staatsbosbeheer doet dat al en werkt dus ook al aan de omslag die wij met de Natuurvisie beogen. Bijvoorbeeld door samen te werken met ondernemers bij groene recreatie op terreinen die Staatsbosbeheer onderhoudt. Daardoor levert het werk van Staatsbosbeheer direct inkomsten op. Ook stelt Staatsbosbeheer terreinen ter beschikking voor waterberging en levert het biomassa voor energiecentrales. Staatsbosbeheer is dus op de goede weg om natuur te verbinden met samenleving en economie." ↗